

VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ – HUSITSKÁ KRONIKA

Život Vavřince z Březové

- Vavřinec z Březové je jeden z nejvýznamnějších autorů husitského období a korunní svědek prvních let husitské revoluce.
- O jeho životě toho přes četné výzkumy historiků mnoho nevíme, jeho současník Jan Hus jej nazval českým Plutarchem.
- Vavřinec z Březové se pravděpodobně narodil roku 1371 v Březové u Kutné Hory, pocházel z rodu služebné nižší šlechty.
- V 18 letech se stává bakalářem na pražské artistické fakultě, později také mistrem svobodných umění, nastoupil na právnickou fakultu Karlovy Univerzity, kterou ovšem nedokončil.
- Užíval obročí (příjem, spojený s určitou službou, postavením nebo úřadem, případně i toto postavení samo) z několika farem, které pronajímal, tím si zajistil dostatečné finanční prostředky, aby se mohl věnovat literatuře; později se těchto obročí vzdává.
- Od sklonku 14.století se pohyboval na panovnickém dvoře Václava IV. a pořizoval překlady a úpravy, v té době oblíbených, literárních prací.
- Také po smrti Václava IV. se mu dařilo poměrně dobře (zdědil majetek na venkově), pracoval v kanceláři Starého i Nového Města pražského.
- Účastnil se veřejných mínění, polemik, je znám jako tvůrce propagandistických spisů, letáků a manifestů.
- Přesné datum smrti nám není známo, naposledy se připomíná 6.7.1437.

Dílo

- Vavřinec z Březové je autorem několika spisů, ale také (kvalitním) překladatelem.
- Nejednou mu byly ovšem připsány díla, jejichž autorem (pravděpodobně) nebyl – např. „*Budyšínský rukopis*“.
- S jeho jménem jsou spojovány staročeské adaptace „*Knih snového vykládanie*“, nedokončená „*Světová kronika*“ a překlad cestopisu Johna Mandelvilla („bestseller pozdního středověku, cestopis je napůl realistický a napůl fantastický“).
- Známá je jeho „*Píseň o vítězství u Domažlic*“ (Carmen insignis corone Bohemie) – latinsky psaná veršovaná skladba inspirovaná porážkou křižáků v srpnu 1431.
- „*Slyšte, nebesa*“ – latinská skladba, obrací se k Hospodinu, aby zúčtoval se Zikmundem Lucemburským.
- K dalším dílům patří řada drobnějších skladeb s náboženskou tematikou.
- Nejvýznamnějším dílem ovšem zůstává „*Husitská kronika*“.

Husitská kronika

- Latinsky psané dílo, které líčí předehru a průběh husitské revoluce - soustřeďuje se na roky 1419-1421 (jde o nejpodrobnější a nejkonceptnější výklad počátku revoluce).
- Kronika vyrostla na podkladě písemností pečlivě shromažďovaných delší čas (jde o soubor úředních i poloúředních písemností, vlastní záznamy a vzpomínky z jednání, zápisy obyvatel Nového Města pražského), dílo bylo tedy napsáno s odstupem času.
- Důvodem sepsání byl vlastní zájem o historii, touha zaznamenat dění, jehož byl přímým svědkem a aktérem a obhájit husitství jako takové.

- Jak se práce původně jmenovala, nevíme, dochovala se až v mladších opisech, které nesou stručný název Kronika popřípadě Chronicon (Jak píše Petr Čornej ve svém díle Tajemství českých kronik, autor sám by název Husitská kronika nezvolil, jelikož slovo „husitský“ mělo ve své době pejorativní nádech a až do roku 1433 jej výhradně užívali katolíci pro označení „kališníků“).
- Dílo řadíme k historiografii - jisté specifikum husitské historiografie je úcta k úředním dokumentům, listinám, které autoři zařazovali v opisech či v podstatných výtazích do svých prací, a jinak tomu není ani u Vavřince z Březové.
- V určitých pasážích dosahuje Husitská kronika vysoké umělecké úrovně, můžeme dokonce mluvit o počátečním stupni beletrizace tématu.
- Vyprávění začíná rokem 1414, kdy z podnětu Jakoubka ze Stříbra někteří kněží začali podávat podobojí, těžišti všem leží v letech 1419-1421.
- Autor mimo jiné popsal také smrt krále Václava, zmiňuje bitvu na Vítkově a Vyšehradě, líčí obléhání Tábora, vyjadřuje se ke křižákům, přináší příběh o německém bojovníkovi upálením pražany u Mostu v roce 1421.
- Je zde řada odboček např. o „husitských mučednících“, ve kterých vidí paralelu s ranými křesťany, v popisu odvážné husitské ženy spatřujeme zase paralelu se starozákonní postavou Judy Makabejského.
- Dílo ovšem zůstalo torzem, končí popisem válečných událostí dne 22.12.1421 konstantováním „a to se stalo ráno“, dodnes se vedou nejrůznější debaty o to, proč zůstala kronika nedokončena.
- V díle lze rozeznat první a druhou redakci, autorství druhé redakce je sporné stejně jako vložené protitáborské pojednání.
- Tři základní tendence kroniky jsou:
 - a) Věrnost 4 pražským artikulů.
 - b) Nenávisť k Zikmundovi Lucemburskému (uherský a říšský král) – líčen jako nepřítel Božího zákona, ironizuje jeho politiku; tyto pasáže patří k nejpointovějším.
 - c) Odpor k táborství – nejradikálnější směr husitství (obrazoborectví, adamitství, chiliasmu).
- Husitská kronika není jedinou prací týkající se husitství, která vznikla v této době, z dalších autorů jmenujme alespoň: Petr z Mladoňovic, Mikuláš z Pelhřimova.
- Velká řada autorů rovněž těžila z Husitské kroniky – nejznámějším je asi Václav Hájek z Libočan.
- Na přelomu 15.-16.století byla kronika anonymním překladatelem z Jednoty bratrské přeložena do češtiny.
- Kritická edice Husitské kroniky se nachází ve Fontes rerum Bohemicarum (v pátém svazku).

Použitá literatura

ČORNEJ, Petr: Tajemství českých kronik. Cesty ke kořenům husitské tradice. Druhé, rozšíření a přepracované vydání. Praha, 2003.

ŠMAHEL, František: Idea národa v husitských Čechách. Praha, 2000.

ŠMAHEL, František: Husitská revoluce. 1. Doba vymkнутá z kloubů. Praha, 1995.

Prameny

Fontes rerum Bohemicarum V. Eds.: Emler, J.- Gebauer, J. - Goll, J. Praha, 1893.